Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 15 april 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung – Direktiv 2000/43/EG – Artikel 7 – Tillvaratagande av rättigheter – Artikel 15 – Sanktioner – Talan om diskrimineringsersättning – Svaranden medger talan om diskrimineringsersättning utan att vitsorda den påstådda diskrimineringen – Koppling mellan den betalda ersättningen och den påstådda diskrimineringen – Artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Rätt till ett effektivt domstolsskydd – Nationella processrättsliga regler som hindrar den domstol som ska pröva talan från att pröva huruvida den påstådda diskrimineringen föreligger trots kärandens uttryckliga begäran”

I mål C-30/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Högsta domstolen (Sverige) genom beslut av den 20 december 2018, som inkom till domstolen den 10 januari 2019, i målet

**Diskrimineringsombudsmannen**

mot

**Braathens Regional Aviation AB,**

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden R. Silva de Lapuerta, avdelningsordförandena A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan och N. Piçarra samt domarna T. von Danwitz (referent), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, K. Jürimäe, C. Lycourgos, P.G. Xuereb, L.S. Rossi och I. Jarukaitis,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitiesekreterare: handläggaren C. Strömholm,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 11 februari 2020,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Diskrimineringsombudsmannen, genom M. Mörk, T.A. Qureshi och A. Rosenmüller Nordlander,

– Braathens Regional Aviation AB, genom J. Josjö, C. Gullikson Dock, advokater, och J. Hettne,

* Rättegångsspråk: svenska.

– Sveriges regering, inledningsvis genom H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev och J. Lundberg, därefter av H. Eklinder, C. Meyer-Seitz och H. Shev, samtliga i egenskap av ombud,

– Finlands regering, genom M. Pere, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom K. Simonsson, E. Ljung Rasmussen, G. Tolstoy och C. Valero, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 14 maj 2020 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 7 och 15 i rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (EGT L 180, 2000, s. 22), jämförda med artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

2 Begäran har framställts i ett mål som anhängiggjorts av Diskrimineringsombudsmannen (Sverige), som för talan för en flygpassagerare som anser sig ha utsatts för diskriminering, mot Braathens Regional Aviation AB (nedan kallat Braathens), ett svenskt flygbolag, som har medgett nämnda passagerares begäran om ersättning utan att för den skull vitsorda den påstådda diskrimineringen.

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Unionsrätt*

3 Skälen 19 och 26 i direktiv 2000/43 har följande lydelse:

”(19) Personer som har diskriminerats på grund av ras och etniskt ursprung bör tillförsäkras ett lämpligt rättsligt skydd. För att ett effektivare skydd skall tillhandahållas bör föreningar eller juridiska personer också ges befogenhet att, på det sätt medlemsstaterna bestämmer, engagera sig, antingen på den utsatta personens vägnar eller för att stödja denne, utan att detta påverkar tillämpningen av de nationella regler som rör ombud och försvar vid domstol.

…

(26) Medlemsstaterna bör föreskriva effektiva, proportionella och avskräckande påföljder för åsidosättande av skyldigheterna enligt detta direktiv.”

4 Artikel 1 i direktivet, med rubriken ”Syfte”, har följande lydelse:

”Syftet med detta direktiv är att fastställa en ram för bekämpning av diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung för att genomföra principen om likabehandling i medlemsstaterna.”

5 Artikel 2 i direktivet har rubriken ”Begreppet diskriminering”. I artikel 2.1 föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med principen om likabehandling att det inte får förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung.”

6 Artikel 3 i samma direktiv har rubriken ”Tillämpningsområde”. I artikel 3.1 h föreskrivs följande:

”Inom ramen för [Europeiska unionens] befogenheter skall detta direktiv tillämpas på alla personer, såväl inom den offentliga som den privata sektorn, inklusive offentliga organ, i fråga om följande:

…

h) Tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten, inklusive bostäder.”

7 I artikel 7 i direktiv 2000/43, med rubriken ”Tillvaratagande av rättigheter”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall säkerställa att alla som anser sig förfördelade på grund av att principen om likabehandling inte har tillämpats på dem har tillgång till rättsliga och/eller administrativa förfaranden, inbegripet, när de anser det lämpligt, förlikningsförfaranden, för att säkerställa efterlevnaden av skyldigheterna enligt detta direktiv, även efter det att den situation i vilken diskrimineringen uppges ha förekommit har upphört.

2. Medlemsstaterna skall säkerställa att föreningar, organisationer eller andra rättsliga enheter som i enlighet med de kriterier som fastställs i deras nationella lagstiftning har ett berättigat intresse av att säkerställa att bestämmelserna i detta direktiv efterlevs får, på den klagande personens vägnar eller för att stödja denne, med hans eller hennes tillstånd, engagera sig i de rättsliga och/eller administrativa förfaranden som finns för att säkerställa efterlevnaden av skyldigheterna enligt detta direktiv.

…”

8 I artikel 8 i direktivet, med rubriken ”Bevisbörda”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall, i enlighet med sina nationella rättssystem, vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att det, när personer, som anser sig kränkta genom att principen om likabehandling inte har tillämpats på dem, inför domstol eller annan behörig myndighet lägger fram fakta som ger anledning att anta att det har förekommit direkt eller indirekt diskriminering, skall åligga svaranden att bevisa att det inte föreligger något brott mot principen om likabehandling.

…

3. Punkt 1 skall inte tillämpas på straffrättsliga förfaranden.

…”

9 Artikel 15 i direktivet, med rubriken ”Sanktioner”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall bestämma vilka sanktioner som skall tillämpas på överträdelser av de nationella bestämmelser som antas i enlighet med detta direktiv och vidta alla åtgärder som behövs för deras genomförande. Sanktionerna, som kan bestå av skadestånd till den utsatta personen, skall vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. …”

*Svensk rätt*

10 Enligt 1 kap. 4 § 1 diskrimineringslagen (2008:567) avses med diskriminering bland annat att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

11 Enligt 2 kap. 12 § diskrimineringslagen är diskriminering särskilt förbjuden för den som utanför privat- och familjelivet tillhandahåller varor, tjänster eller bostäder till allmänheten.

12 I 5 kap. i nämnda lag föreskrivs de sanktioner som kan påföras den som gör sig skyldig till diskriminering, nämligen ersättning till den som utsatts för diskriminering, genom betalning av en ”diskrimineringsersättning”, samt jämkning och ogiltigförklaring av avtal och andra rättshandlingar.

13 Det framgår av 6 kap. 1 § andra stycket diskrimineringslagen att mål om tillämpningen av 2 kap. 12 § ska prövas av allmän domstol och handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

14 Enligt 13 kap. 1 § rättegångsbalken kan käranden, under de förutsättningar som räknas upp i den bestämmelsen, genom att väcka fullgörelsetalan yrka att svaranden ska åläggas att fullgöra något, exempelvis att betala ett visst belopp i diskrimineringsersättning till käranden.

15 I 13 kap. 2 § rättegångsbalken regleras fastställelsetalan. I första stycket i denna artikel föreskrivs att en sådan talan, som syftar till att fastställa huruvida ett visst rättsförhållande består eller inte består, får tas upp till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och detta länder käranden till förfång.

16 I 42 kap. 7 § rättegångsbalken föreskrivs att svaranden vid förberedelsen genast ska avge svaromål. En svarande kan här som ett alternativ välja att medge kärandens yrkande.

17 Har svaranden medgett käromålet, får den berörda domstolen enligt 42 kap. 18 § rättegångsbalken meddela dom på grundval av detta medgivande.

**Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan**

18 I juli 2015 fick en passagerare av chilenskt ursprung, bosatt i Stockholm (Sverige), som var inbokad på en inrikes flygresa (nedan kallad passageraren) med flygbolaget Braathens, efter beslut av befälhavaren, genomgå en extra säkerhetskontroll.

19 Diskrimineringsombudsmannen väckte talan vid Stockholms tingsrätt (Sverige) och yrkade att Braathens skulle förpliktas att betala ersättning till passageraren med ett belopp om 10 000 svenska kronor (SEK) (cirka 1 000 euro) på grund av flygbolagets diskriminerande agerande gentemot passageraren.

20 Till stöd för sin talan gjorde diskrimineringsombudsmannen i huvudsak gällande att Braathens hade utsatt nämnda passagerare för direkt diskriminering i strid med 2 kap. 12 § jämförd med 1 kap. 4 § diskrimineringslagen, genom att Braathens hade sammankopplat honom med en arabisk person och därför tvingat honom att genomgå en extra säkerhetskontroll. Braathens missgynnade därför passageraren av skäl hänförliga till utseende och etnisk tillhörighet, genom att behandla honom sämre än andra passagerare behandlas i en jämförbar situation.

21 Braathens medgav vid Stockholms tingsrätt att betala diskrimineringsersättning, dock utan att vitsorda att någon diskriminering skett. Diskrimineringsombudsmannen motsatte sig, vid Stockholms tingsrätt, att målet skulle avgöras på grundval av Braathens medgivande, utan att den påstådda diskrimineringen prövades i sak.

22 I sin dom förpliktade tingsrätten Braathens att betala det yrkade beloppet jämte ränta samt att ersätta rättegångskostnaderna. Tingsrätten fann att dispositiva tvistemål, såsom tvisten i det nationella målet, ska avgöras utan någon prövning av den materiella frågan, om kärandens talan om ersättning har medgetts, och att tingsrätten var bunden av Braathens medgivande. Tingsrätten avvisade, på grund av detta medgivande, diskrimineringsombudsmannens yrkande att tingsrätten skulle fastställa i första hand att flygbolaget var skyldigt att betala nämnda belopp på grund av sitt diskriminerande agerande eller i andra hand att Braathen utsatt passageraren för diskriminering.

23 Efter att utan framgång ha överklagat den dom som meddelats av Stockholms tingsrätt till Svea hovrätt (Sverige), överklagade diskrimineringsombudsmannen hovrättens dom till den hänskjutande domstolen, Högsta domstolen (Sverige). Diskrimineringsombudsmannen yrkade i detta överklagande att Högsta domstolen skulle upphäva hovrättens dom, undanröja Stockholms tingsrätts dom och återförvisa målet till tingsrätten för prövning i sak av åtminstone ett av de två fastställelseyrkandena. Braathens bestred diskrimineringsombudsmannens yrkanden.

24 Den hänskjutande domstolen har angett att diskrimineringslagen bland annat har till ändamål att införliva olika unionsrättsakter, däribland direktiv 2000/43, och att den, såsom framgår av förarbetena, syftar till att skapa förutsättningar för kraftfulla och avskräckande påföljder vid diskriminering. Diskrimineringsersättningen utgör en sanktion i den mening som avses i artikel 15 i direktivet och ska i varje enskilt fall fastställas på ett sådant sätt att den utgör en rimlig kompensation till den drabbade och dessutom bidrar till att motverka förekomsten av diskriminering i samhället. Den har således en dubbel funktion i form av upprättelse och prevention.

25 Den hänskjutande domstolen har tillagt att svaranden, enligt bestämmelserna i rättegångsbalken, kan medge kärandens ersättningsyrkande utan att behöva redovisa skälen för detta medgivande och utan att koppla sitt medgivande till en av käranden åberopad grund eller vitsorda den påstådda diskrimineringen. Ett sådant medgivande syftar i praktiken till att åstadkomma att rättegången avslutas utan någon vidare prövning i målet, eftersom domstolen ska meddela en dom grundad enbart på detta medgivande. När det gäller fastställelsetalan kan en sådan talan endast avse huruvida det föreligger ett rättsförhållande mellan parterna i tvisten, och får inte avse rena sakförhållanden. Det ankommer för övrigt på den nationella domstolen att bedöma om det är lämpligt att pröva en fastställelsetalan.

26 Den hänskjutande domstolen har angett att de nationella domstolarna i första och andra instans har meddelat avgöranden varigenom Braathens förpliktas att betala den ersättning som passageraren har yrkat, på grundval av Braathens medgivande av passagerarens yrkande. I och med detta medgivande var det, enligt dessa domstolar, inte heller möjligt att pröva frågan huruvida det förekommit diskriminering inom ramen för ett fastställelseyrkande.

27 Högsta domstolen frågar sig emellertid huruvida den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är förenlig med kraven i artikel 15 i direktiv 2000/43, jämförd med artikel 47 i stadgan, som garanterar var och en rätt till ett effektivt rättsmedel. Den hänskjutande domstolen frågar sig i detta sammanhang om en domstol, för det fall svaranden medger kärandens ersättningsyrkande, ändå – på begäran av den part som anser sig ha utsatts för diskriminering – måste kunna pröva frågan huruvida diskriminering har förekommit för att i enlighet med artikel 7 i direktivet säkerställa skyddet för de rättigheter som följer av direktivet, och om svaret på denna fråga beror på om den som anklagas för diskriminering har eller inte har vitsordat att diskriminering har skett.

28 Under dessa omständigheter beslutade Högsta domstolen att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till EU-domstolen:

”Måste en medlemsstat i ett mål om överträdelse av ett förbud som föreskrivs i direktiv 2000/43… där den utsatte begär diskrimineringsersättning alltid pröva om diskriminering har skett – och i förekommande fall konstatera att så har skett – oavsett om den som anklagas för diskriminering har eller inte har vitsordat att diskriminering har skett, om detta begärs av den utsatte, för att kravet i artikel 15 [i det direktivet] om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner ska anses vara uppfyllt?”

**Prövning av tolkningsfrågan**

29 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artiklarna 7 och 15 i direktiv 2000/43, jämförda med artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning som innebär att en domstol, som ska pröva en talan om ersättning på grund av en påstådd diskriminering som är förbjuden enligt direktivet, inte kan pröva yrkandet om fastställelse av att sådan diskriminering har skett, om svaranden medger att betala den begärda ersättningen utan att för den skull vitsorda att det skett någon diskriminering.

30 EU-domstolen erinrar inledningsvis om att direktiv 2000/43, såsom anges i artikel 1 i direktivet, har till syfte att fastställa en ram för bekämpning av diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung för att genomföra principen om likabehandling i medlemsstaterna. Detta direktiv utgör, på direktivets materiella tillämpningsområde, ett konkret uttryck för principen om icke-diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung i artikel 21 i stadgan (dom av den 16 juli 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, punkt 72 och där angiven rättspraxis).

31 Det är utrett att det nationella målet omfattas av det materiella tillämpningsområdet för direktiv 2000/43, eftersom det rör ett agerande som påstås utgöra diskriminering, på grund av etniskt ursprung eller ras, i samband med att en person nyttjar en tjänst som är tillgänglig för allmänheten i den mening som avses i artikel 3.1 h i direktivet.

32 Såsom framgår av skäl 19 i direktiv 2000/43 bör personer som har diskriminerats på grund av ras eller etniskt ursprung tillförsäkras ett lämpligt rättsligt skydd och, för att ett effektivare skydd ska tillhandahållas, bör även föreningar eller juridiska personer ges befogenhet att, på det sätt medlemsstaterna bestämmer, inleda ett förfarande, antingen på den utsatta personens vägnar eller för att stödja denne. Enligt skäl 26 i direktivet bör medlemsstaterna dessutom föreskriva effektiva, proportionella och avskräckande påföljder för åsidosättande av skyldigheterna enligt detta direktiv.

33 I artikel 7.1 i direktiv 2000/43 föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa att alla som anser sig förfördelade på grund av att den princip om likabehandling som slås fast i direktivet inte har tillämpats på dem har tillgång till rättsliga och/eller administrativa förfaranden för att säkerställa efterlevnaden av denna princip. Härigenom utgör denna bestämmelse en bekräftelse av den rätt till ett effektivt rättsmedel som garanteras i artikel 47 i stadgan.

34 Det följer dessutom av artikel 7.2 i direktiv 2000/43 att föreningar, organisationer eller andra rättsliga enheter som i enlighet med de kriterier som fastställs i deras nationella lagstiftning har ett berättigat intresse av att säkerställa att bestämmelserna i detta direktiv efterlevs, på den klagande personens vägnar eller för att stödja denne, med hans eller hennes tillstånd, ska ges möjlighet att inleda de rättsliga och/eller administrativa förfaranden som finns för att säkerställa efterlevnaden av skyldigheterna enligt detta direktiv. Denna artikel 7.2 utgör således en specificering, på det berörda området, av den rätt till ett effektivt domstolsskydd som garanteras i artikel 47 i stadgan.

35 Iakttagandet av likhetsprincipen kräver således att det säkerställs att rätten till likabehandling för personer som anser sig ha utsatts för diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung ges ett effektivt domstolsskydd, oavsett om dessa personer agerar direkt eller via en sådan förening, organisation eller annan rättslig enhet som avses i föregående punkt (se, analogt, dom av den 8 maj 2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, punkt 62).

36 I artikel 15 i direktiv 2000/43 föreskrivs att medlemsstaterna ska bestämma vilka sanktioner som ska tillämpas på överträdelser av de nationella bestämmelser som antas i enlighet med detta direktiv och vidta alla åtgärder som behövs för att säkerställa att de tillämpas. Utan att föreskriva några bestämda sanktioner anges det i denna artikel att sanktionerna, som kan bestå av skadestånd till den utsatta personen, ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande.

37 Medlemsstaterna är således enligt nämnda artikel 15 skyldiga att i sina rättsordningar införa åtgärder som är tillräckligt effektiva för att uppnå målet med direktiv 2000/43 och att säkerställa att dessa åtgärder faktiskt kan åberopas vid nationella domstolar, även av en sådan förening, organisation eller annan rättslig enhet som avses i artikel 7.2 i direktivet, så att ett faktiskt och effektivt rättsligt skydd erhålls, samtidigt som medlemsstaterna ges frihet att välja mellan de olika lösningar som är lämpliga för att uppnå detta mål (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 juli 2008, Feryn, C-54/07, EU:C:2008:397, punkterna 37 och 38).

38 De sanktionsbestämmelser som införts för att införliva artikel 15 i direktiv 2000/43 med en medlemsstats rättsordning ska, parallellt med de åtgärder som vidtagits för att genomföra artikel 7 i direktivet, bland annat säkerställa ett verksamt och effektivt rättsligt skydd för de rättigheter som följer av direktivet. Sanktionernas stränghet ska vara anpassad efter hur allvarliga överträdelser som beivras, och det ska särskilt säkerställas att åtgärderna verkligen har en avskräckande verkan samtidigt som proportionalitetsprincipen iakttas (se, analogt, dom av den 25 april 2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, punkt 63).

39 När ekonomisk gottgörelse är den åtgärd som väljs för det fall det fastställs att diskriminering har skett, ska den vara adekvat i den meningen att den ska ge fullständig kompensation för den skada som faktiskt har uppkommit till följd av diskrimineringen i fråga, i enlighet med tillämpliga nationella bestämmelser (se, analogt, dom av den 17 december 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, punkt 33 och där angiven rättspraxis). En rent symbolisk sanktion kan däremot inte anses vara förenlig med ett korrekt och effektivt genomförande av direktiv 2000/43 (se, analogt, dom av den 25 april 2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, punkt 64).

40 I förevarande fall framgår det av uppgifterna i begäran om förhandsavgörande att den som anser sig vara utsatt för diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung, enligt den nationella lagstiftning som införlivar bland annat direktiv 2000/43, kan väcka talan om fullgörelse av skyldigheten att betala ”diskrimineringsersättning”. Enligt den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet ska den domstol vid vilken talan väckts, om svaranden medger kärandens ersättningsyrkande, förplikta svaranden att betala det belopp som käranden har yrkat i ersättning.

41 Det framgår emellertid även av begäran om förhandsavgörande att ett sådant medgivande – som enligt den nationella lagstiftningen är rättsligt bindande för domstolen och som medför att målet avgörs – kan göras utan att svaranden för den skull vitsordar att den påstådda diskrimineringen skett, eller till och med, såsom i det nationella målet, när svaranden uttryckligen bestrider det. I en sådan situation ska den nationella domstolen meddela en dom som grundar sig på detta medgivande, dock utan att det av denna dom går att dra några slutsatser om huruvida den påstådda diskrimineringen har skett.

42 Av detta följer att svarandens medgivande i en sådan situation får till följd att svarandens skyldighet att betala den ersättning som käranden yrkat inte kopplas till att svaranden vitsordar den påstådda diskrimineringen eller till att den behöriga domstolen fastställer att det skett en diskriminering. Ett

sådant medgivande medför dessutom, och framför allt, att den domstol vid vilken talan väckts hindras från att uttala sig i frågan om huruvida den påstådda diskrimineringen verkligen ägt rum, trots att den utgör grunden för ersättningsyrkandet och därmed utgör en integrerad del av talan.

43 Vad gäller den fastställelsetalan som kan väckas enligt den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, framgår det av uppgifterna i begäran om förhandsavgörande att möjligheten att väcka en sådan talan inte säkerställer att den som anser sig ha blivit utsatt för en diskriminering som är förbjuden enligt direktiv 2000/43 har rätt att få den påstådda diskrimineringen prövad och, i förekommande fall, fastställd av en domstol. Enligt denna lagstiftning får en fastställelsetalan nämligen inte avse rena sakförhållanden och vidare kan en sådan talan endast tas upp till sakprövning om den domstol vid vilken talan väckts bedömer att det är lämpligt. Vid en sådan lämplighetsbedömning ska det göras en avvägning mellan olika berörda intressen, närmare bestämt kärandens intresse av att föra talan och de olägenheter som denna talan kan medföra för svaranden.

44 Av detta följer att käranden, enligt den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, för det fall svaranden medger att betala den yrkade ersättningen utan att för den skull vitsorda den påstådda diskrimineringen, inte kan utverka att en tvistemålsdomstol prövar huruvida nämnda diskriminering har skett.

45 Domstolen konstaterar att en sådan nationell lagstiftning strider mot kraven i artiklarna 7 och 15 i direktiv 2000/43, jämförda med artikel 47 i stadgan.

46 För det första är syftet med de förfaranden som avses i artikel 7 i direktivet, såsom framgår av punkterna 33–35 ovan, dels att var och en som anser sig ha utsatts för diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung ska få möjlighet att göra gällande de rättigheter som följer av likabehandlingsprincipen, dels att säkerställa att principen iakttas. Av detta följer således med nödvändighet att det, för det fall svaranden inte vitsordar den påstådda diskrimineringen, måste vara möjligt för den som anser sig ha utsatts för sådan diskriminering att få en domstol att pröva huruvida de rättigheter som dessa förfaranden syftar till att säkerställa eventuellt har åsidosatts.

47 För en person som yrkar att det ska fastställas att hans eller hennes rätt till likabehandling enligt nämnda direktiv har åsidosatts är det följaktligen inte tillräckligt att det utbetalas ett penningbelopp, även om det motsvarar det belopp som käranden yrkat, för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd. Detta gäller särskilt när personens primära intresse inte är ekonomiskt utan personen i stället strävar efter att det ska fastställas att de omständigheter som läggs svaranden till last verkligen har ägt rum och att det ska avgöras hur de ska kvalificeras rättsligt.

48 För det andra uppfyller en sådan nationell lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet varken den reparativa eller den avskräckande funktion som krävs för de sanktioner som medlemsstaterna ska införa enligt artikel 15 i direktiv 2000/43 för överträdelse av de nationella bestämmelser som införlivar direktivet.

49 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 83 och 84 i sitt förslag till avgörande är betalningen av ett penningbelopp inte tillräcklig för att tillmötesgå de yrkanden som framställs av en person som i första hand, för att få upprättelse för den lidna ideella skadan, vill få fastställt att han eller hon har utsatts för diskriminering. Detta innebär att denna betalning, när det gäller att uppnå detta ändamål, inte kan anses ha en tillfredsställande reparativ funktion. På samma sätt kan skyldigheten att betala ett penningbelopp inte säkerställa att den som gjort sig skyldig till diskriminering verkligen avskräcks från att upprepa sitt diskriminerande agerande och därmed förhindra att denne gör sig skyldig till ny diskriminering, när svaranden, såsom i förevarande fall, bestrider att det skett någon diskriminering, men anser att det med avseende på kostnader och anseende är mer fördelaktigt att betala ut den ersättning som käranden yrkat och samtidigt på detta sätt undvika att den nationella domstolen fastställer att det skett en diskriminering.

50 Ovanstående bedömning påverkas inte av den möjlighet att väcka åtal som åberopats av den svenska regeringen, varigenom en person som anser sig ha blivit utsatt för sådan diskriminering som är förbjuden enligt direktiv 2000/43, kan få denna diskriminering fastställd och beivrad av en brottmålsdomstol. Möjligheten att väcka ett sådant åtal kan nämligen, på grund av brottmålsprocessens särskilda ändamål och begränsningar, inte kompensera för att de civilrättsliga rättsmedlen inte är förenliga med kraven i detta direktiv.

51 Det ska särskilt, i likhet med vad generaladvokaten påpekat i punkterna 118–120 i sitt förslag till avgörande, konstateras att ett brottmålsförfarande regleras av regler om bevisbörda och bevisföring som inte överensstämmer med de, för den berörda personen, mer gynnsamma reglerna i artikel 8 i direktiv 2000/43. I artikel 8.1 i direktivet föreskrivs således att det, när en person inför domstol eller annan behörig myndighet lägger fram fakta som ger anledning att anta att det har förekommit direkt eller indirekt diskriminering, ska åligga svaranden att bevisa att det inte föreligger något brott mot principen om likabehandling. I artikel 8.3 föreskrivs däremot att punkt 1 inte ska tillämpas på straffrättsliga förfaranden.

52 För det tredje, och i motsats till vad Braathens har gjort gällande, kan inte heller sådana processrättsliga principer eller överväganden som dispositionsprincipen, principen om processekonomi och intresset av att främja förlikningar motivera en annan tolkning än den som gjorts i föregående punkter.

53 Till skillnad från ett sådant förlikningsförfarande som avses i artikel 7.1 i direktiv 2000/43, i vilket vardera parten fritt råder över sina anspråk, innebär nämligen en sådan nationell lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet att kontrollen över tvisten övergår till svaranden, i och med att denne kan medge kärandens yrkande om ersättning utan att för den skull vitsorda att den påstådda diskrimineringen skett. Svaranden kan till och med uttryckligen bestrida att den påstådda diskrimineringen har skett och i ett sådant fall kan käranden inte längre utverka att den domstol vid vilken talan väckts prövar grunden för talan eller motsätta sig att den rättegång som inletts på kärandens initiativ avslutas.

54 Vidare skulle en domstol som handlägger en sådan talan inte på något sätt åsidosätta dispositionsprincipen om den, trots att svaranden medgett att betala den ersättning som käranden yrkat, beaktar det påstående som käranden lagt till grund för sin talan och prövar huruvida det förekommit diskriminering eller inte, när svaranden inte vitsordar, eller till och med bestrider, att det skett någon diskriminering. En sådan prövning kommer då att avse grunden för kärandens ersättningsyrkande, vilken omfattas av saken i målet sådan den beskrivs i talan. Detta gäller i än högre grad när käranden, såsom i förevarande fall, inom ramen för nämnda talan uttryckligen har framställt ett yrkande om fastställelse av att diskriminering skett.

55 För det fjärde är det, såsom Braathens har gjort gällande, riktigt att unionsrätten, i princip, inte ålägger medlemsstaterna att, för att säkerställa skyddet av de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten, införa andra rättsmedel vid sina nationella domstolar än de som redan finns i nationell rätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 mars 2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, punkt 40, och dom av den 24 oktober 2018, XC m.fl., C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 51).

56 Det räcker emellertid att konstatera att det för att iaktta unionsrätten i förevarande fall inte är nödvändigt att gå så långt som till att kräva att det införs ett nytt rättsmedel, utan det räcker att den hänskjutande domstolen vägrar att tillämpa den processuella regel – på grund av att den strider mot såväl artiklarna 7 och 15 i direktiv 2000/43 som artikel 47 i stadgan – som innebär att den domstol, vid vilken en person som anser sig ha blivit utsatt för diskriminering enligt nationell rätt har väckt talan om ersättning, inte kan pröva huruvida diskriminering har skett enbart på grund av att svaranden har medgett att betala det begärda beloppet till käranden, utan att för den skull vitsorda att diskrimineringen skett.

57 EU-domstolen erinrar i detta hänseende om att artiklarna 7 och 15 i direktiv 2000/43, såsom anges i punkt 38 ovan, syftar till att säkerställa ett verksamt och effektivt domstolsskydd för den rätt till likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung som följer av detta direktiv. Av detta följer att dessa artiklar inte är något annat än ett konkret uttryck för den rätt till ett effektivt rättsmedel som garanteras i artikel 47 i stadgan, vilken i sig är tillräcklig och inte behöver preciseras genom bestämmelser i unionsrätten eller i nationell rätt för att ge enskilda en rättighet som kan åberopas som sådan (dom av den 17 april 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, punkterna 76–78).

58 Vidare följer det av principen om unionsrättens företräde att varje nationell domstol som prövar en talan med stöd av sin behörighet, i egenskap av myndighet i en medlemsstat är skyldig att, för det fall det är omöjligt för den att tolka den nationella lagstiftningen i överensstämmelse med unionsrättens krav, med avseende på det anhängiggjorda målet underlåta att tillämpa varje nationell bestämmelse som strider mot en unionsrättslig bestämmelse som har direkt effekt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 juni 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkterna 53 och 61 och där angiven rättspraxis).

59 Mot bakgrund av dessa överväganden ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artiklarna 7 och 15 i direktiv 2000/43, jämförda med artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning som innebär att en domstol som ska pröva en talan om ersättning på grund av en påstådd diskriminering som är förbjuden enligt direktivet, inte kan pröva ett yrkande om fastställelse av att sådan diskriminering har skett, när svaranden medger att betala den begärda ersättningen utan att för den skull vitsorda att det skett någon diskriminering. Det ankommer på den nationella domstolen att, när den avgör en tvist mellan enskilda, inom ramen för sin behörighet säkerställa det rättsliga skydd som enskilda har enligt artikel 47 i stadgan genom att vid behov avstå från att tillämpa däremot stridande bestämmelser i nationell lagstiftning.

## Rättegångskostnader

60 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

**Artiklarna 7 och 15 i rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung, jämförda med artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning som innebär att en domstol som ska pröva en talan om ersättning på grund av en påstådd diskriminering som är förbjuden enligt direktivet, inte kan pröva ett yrkande om fastställelse av att sådan diskriminering har skett, när svaranden medger att betala den begärda ersättningen utan att för den skull vitsorda att det skett någon diskriminering. Det ankommer på den nationella domstolen att, när den avgör en tvist mellan enskilda, inom ramen för sin behörighet säkerställa det rättsliga skydd som enskilda har enligt artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna genom att vid behov avstå från att tillämpa däremot stridande bestämmelser i nationell lagstiftning.**

| | | |
|---|---|---|
| Lenaerts | Silva de Lapuerta | Prechal |
| Vilaras | Regan | Piçarra |
| von Danwitz | Toader | Safjan |
| Šváby | Jürimäe | Lycourgos |
| Xuereb | Rossi | Jarukaitis |

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 15 april 2021.

| | |
|---|---|
| A. Calot Escobar<br>Justitiesekreterare | K. Lenaerts<br>Ordförande |